

מה נחשב טלטול

איסור טלטול מוקצה הוא דווקא באופן שרגילים לטלטל, אבל מותר להזיז את המוקצה באופן שונה מדרך טלטולו, כדלהלן:

טלטול כלאחר יד / בגופו

מותר לטלטל דבר מוקצה שלא כדרך טלטולו¹ בימות החול² אף לצורך המוקצה (סי' שיא ס"ח).

ומאידך דעת החזו"א (מז, יג) שלא הותר טלטול מוקצה בגופו אלא כשמטלטלו דרך הילוכו ותשמישו, אך לא באופן שניכר שכל כוונתו לצורך טלטול המוקצה, כדוגמת דחיפת המוקצה או העברתו רגלו וכיו"ב.

טלטול מן הצד

מותר לטלטל דבר מוקצה מבלי לגעת בו ישירות אלא ע"י דבר היתר אחר, אך רק אם עושה כן לצורך דבר המותר (סי' שיא ס"ח).

אופני טלטול מן הצד:

- א. טלטול מוקצה בעזרת כלי אחר באופן ישיר, כגון שדוחפו בכלי אחר (שו"ע שיא, ט).
- ב. טלטול דבר היתר שמונח עליו או בתוכו דבר מוקצה³ באופן שלא נעשה בסיס לדבר האסור כפי הכללים המבוארים לעיל (שו"ע שט, ג, ד, ומשני"ב יז).
- ג. ניעור דבר היתר שמונח עליו או בתוכו דבר מוקצה, (שו"ע שט, ד, ומשני"ב יז)⁴.

מקורות והוספות

¹ כגון להזיזו עם הרגל (משני"ב שח יג, ביה"ל רסו יב ד"ה פן), או אפ"י ע"י ידיו אך בשינוי מדרכו בחול כגון ע"י המרפק (אג"מ ה כב, ח), אחורי ידיו, אצילי ידיו (משני"ב רעו, לא, אול"צ ב כו ז), או ע"י נשיפה (שו"ע שח ג מג) וכל כיו"ב, לפי שאין על פעולה זו שם טלטול, ומותר גם כאשר עושה כן לצורך הדבר המוקצה (שו"ע שיא ח. ומשני"ב ל) אך אם גם בחול הדרך לטלטל דבר מסוים ע"י גופו, אסור לטלטלו גם ע"י גופו (שו"ע שח, טו. ביה"ל טז סוד"ה דאסור. שש"כ כב הערה פז).

³ אך אם שיש באפשרותו לנער את דבר המוקצה מחויב לנער, ולא התירו לטלטלם יחד (שו"ע שט, ג, ד). ורק אם אין לו אפשרות לנער, מחמת שעלול להזיק לדברים שבצדו כגון לנער אבנים שע"ג הכלי לצד כלי זכוכית (שו"ע שט, ד), או שדבר המוקצה או ההיתר עצמו עלולים להתקלקל כתוצאה מהניעור (שעה"צ שט, יז), או לחלופין כשצריך את המקום שתחת הכלי, שאם ינער את המוקצה לשם לא יישאר המקום פנוי (שו"ע שט, ה).

⁴ ולכך כסף שמונח על כרית אסור לנערו מהכרית כדי לשומרו מנזקי ילדים וכיו"ב (משני"ב שט יד, בא"ח ויגש י, ילקו"י שי ו-ט, יא).

האם אפשר לשנות מוקצה לשימוש המותר

בשבת אין אפשרות לשנות יעוד

הזמן הקובע לקביעת שם המוקצה הוא בתחילת כניסת השבת (בין השמשות), ולכך דבר שהיה מוקצה בבין השמשות, אף אם באמצע השבת בטלה סיבת הקצאתו וכעת אינו מוקצה, נאסר בטלטול⁵, ומכונה בלשון השי"ס והפוסקים "מיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא", כלומר מתוך שהוקצה בבין השמשות, הרי הוא מוקצה לכל יום השבת (שו"ע רעט, א ומשני"ב א, ושו"ע שי, ג).

לפני שבת אפשר לשנות יעוד

ישנם ג' אופנים בהם ניתן להכין קודם כניסת השבת, דבר מוקצה כדי להשתמש בו בשבת, וכדלהלן:

- ❖ **ייחוד לעולם:** לייחד את הדבר באופן קבוע ללא הגבלת זמן לשימוש המותר (שו"ע סי' שח כב, וסי' רנט ב).⁶
- ❖ **מעשה תיקון בגוף הדבר:** כאשר עושה קודם שבת מעשה תיקון בדבר המוקצה, המוכיח שעומד לשימוש, פוקע ממנו שם מוקצה ומותר בטלטול (שו"ע שג כב, ומשני"ב עה).
- ❖ **שימוש בדרך קבע:** אם היה רגיל בימי החול להשתמש בהם לתשמיש היתר, יש אומרים שמותר בטלטול ושם כלי עליו (משנה ברורה שח, צג), ויש אוסרים בזה (בן איש חי ש"ב ויגש א).⁷

דברים שאינם מוקצה

דבר שיש לו שימוש תדיר, כיון שמיועד למשהו מותר:

- ❖ מאכלים וספרי קודש, וכן בגדים ותכשיטים מותר לטלטלם אפ"י שלא לצורך כלל, לפי שלא היו בכלל הגזירה (שו"ע שם. ששי"כ כ פג, וילקו"י שח, ד ז גבי בגדים ותכשיטים).⁸

מקורות והוספות

⁵ ואם הדבר משתנה מעצמו, כגון אבוקדו קשה שהתרכך במהלך השבת - עיין סי' ש"י סי"ב.

⁶ ואין צורך לפרש בפיו, אלא די במחשבה שחשב מערב שבת להשתמש בו באופן קבוע לשימוש המותר (משני"ב רנט ה, שח צג).

⁷ מן הרצוי להדגיש שדעת הבן איש חי (שם) והגר"ע יוסף (חזון עובדיה ג', עמ' צ"ח) שבג' היתרים הנזכרים, אם מייחדו או מתקנו לשימוש שאין דרכו בכך, כגון שמייחד, מתקן, או רגיל להשתמש באבן להניח על דפים שלא ינודו ברוח, ישנה הגבלה שאין הדבר מתיר לטלטל את האבן לכל שימוש, אלא רק לשימוש לו ייחדו בלבד (שמירת הדפים). ורק כשמייחד לדבר שדרכו בכך, מתיר לטלטל לגמרי אף לשאר שימושים שלא ייחד ותיקן לשמם.

⁸ אמנם בחזו"ע (שבת ג עמ' לד) צידד להחמיר בבגדים ותכשיטים.

❖ כלי שמלאכתו להיתר, שגזרו בו חכמים במהלך הדורות שמותר לטלטל אותו לכל צורך, אבל שלא לצורך כלל אסור⁹ (שבת קכג, ב. שו"ע סי' ש"ח, ד).

מקורות והוספות

⁹ הגדרת "שלא לצורך כללי" היא שאין לאדם שום כוונה בטלטולו, ועושה כן כמתעסק (בן איש חי מקץ א). אך אם יש לו תענוג בטלטולו אף שאינו צורך ממשי, כגון להשקיט עצבים, מותר (ערוך השלחן שח, טו. חזון עובדיה שבת ג עמ' ז).